

THÁI ĐỘ CỦA NGƯỜI DÂN VÙNG ĐỒNG BẰNG SÔNG HỒNG VỀ MÔ HÌNH SỐNG HIỆN TẠI

Nguyễn Thị Phương Hoa

Viện Tâm lý học.

Như bài viết trước đã đăng trên Tạp chí Tâm lý học số 5 (5 - 2009), sống chung, ăn chung cùng bố mẹ của người chồng (mô hình truyền thống) và sống riêng, ăn riêng (mô hình hiện đại) là hai mô hình sống phổ biến của cư dân đồng bằng sông Hồng (với tỉ lệ tương ứng là 38.9% và 54.5% trên tổng số 319 người được hỏi). Song, đó có phải là mô hình sống mong muốn của họ không? Hay họ muốn chuyển sang mô hình sống khác? Đây cũng là một câu hỏi nghiên cứu được đặt ra nhằm dự báo xu hướng biến đổi của mô hình sống ở đồng bằng sông Hồng.

Mô hình sống muốn duy trì

Để biết được thái độ của người dân đối với mô hình sống hiện tại của mình, chúng tôi đã đặt ra câu hỏi “Ông/ bà có mong muốn duy trì cách sống trên (mô hình sống hiện tại) không?”. Các câu trả lời được thể hiện trong bảng 1.

Bảng 1: Mong muốn duy trì mô hình sống hiện tại (%)

Mong muốn duy trì	Mô hình sống hiện tại			Tổng
	Truyền thống	Hiện đại	Hỗn hợp	
Mong muốn duy trì	29.3	39.1	5.7	74.1
Nửa mong muốn, nửa không	6.0	4.7	0.6	11.4
Không mong muốn	1.9	8.5	0.3	10.7
Khó trả lời	1.6	2.2	0.3	38.8
Tổng	38.8	54.6	6.6	100.0

SỐ ĐẶC BIỆT KỶ NIỆM 20 NĂM NGÀY THÀNH LẬP VIỆN TÂM LÝ HỌC

Nhìn vào bảng 1, chúng ta có thể nhận thấy là: Phần lớn người trả lời (74.1%) muốn duy trì mô hình sống hiện tại của mình, trong đó nhóm đang sống trong mô hình hiện đại chiếm tỉ lệ cao hơn nhóm đang sống trong mô hình truyền thống (tỉ lệ tương ứng là 39.1% và 29.3%; còn nhóm đang sống trong mô hình hỗn hợp chiếm tỉ lệ không đáng kể là 5.7%). Số người không khẳng định muốn duy trì mô hình sống hiện tại chiếm 25.9% (trong đó 11.4% số người trả lời nửa mong muốn, nửa không muốn duy trì mô hình sống hiện tại, số người hoàn toàn không mong muốn là 10.7%, 3.8% số người được hỏi thấy khó trả lời.) Nhìn chung, dù đang sống theo mô hình nào, phần lớn người được hỏi đều hài lòng với mô hình sống hiện tại của gia đình họ, ít người muốn thay đổi. Vậy họ muốn duy trì mô hình sống nào?

Bảng 2: So sánh nhóm người muốn duy trì mô hình sống hiện tại theo các tiêu chí khác nhau (%)

		Mô hình sống hiện tại			Tổng	p
		Truyền thống	Hiện đại	Hỗn hợp		
Nơi ở	Nông thôn	52.8	40.6	6.6	100.0	< 0.001
	Thị trấn	32.2	60.0	7.8	100.0	
	Thành phố	31.3	63.5	5.2	100.0	
Học vấn	Cấp 1 + 2	54.0	41.4	4.6	100.0	< 0.01
	Cấp 3	43.3	50.0	6.7	100.0	
	CD, ĐH	24.5	67.3	8.2	100.0	
Nghề hộ	Công chức	21.4	72.9	5.7	100.0	< 0.01
	Buôn bán nhỏ	32.5	57.5	10.0	100.0	
	Nông nghiệp	56.0	36.9	7.1	100.0	
	Hỗn hợp	41.4	54.0	4.6	100.0	

Để trả lời câu hỏi trên, chúng tôi chỉ lấy những người trả lời muốn duy trì mô hình sống hiện tại để so sánh. Kết quả so sánh cho thấy một số khác biệt (xem bảng 2):

Theo tiêu chí nơi ở, tỉ lệ người muốn duy trì mô hình truyền thống mà họ đang sống ở nông thôn cao hơn ở thành thị (52.8% so với 32.2% và 31.3%). Nhóm người mong muốn duy trì mô hình sống hiện đại phần nhiều là người thành thị (60.0% và 63.5%).

Theo tiêu chí học vấn, 67.3% người có học vấn từ cao đẳng trở lên muốn duy trì mô hình sống hiện đại, chiếm tỉ lệ cao nhất, tiếp đến là nhóm có học vấn cấp 3, cuối cùng là nhóm có học vấn cấp 1 và 2. Ngược lại, trong nhóm muốn

duy trì mô hình sống truyền thống, nhóm có học vấn cấp 1 và 2 chiếm tỉ lệ cao nhất, sau đó đến nhóm học vấn cấp 3, nhóm học vấn từ cao đẳng trở lên chiếm tỉ lệ thấp nhất.

So sánh theo nghề nghiệp của hộ gia đình (nghề nghiệp chính của hai vợ chồng chủ hộ) thì người sống trong gia đình công chức chiếm tỉ lệ cao nhất trong nhóm muốn duy trì mô hình hiện đại (72.9%); còn người sống hộ thuần nông chiếm tỉ lệ cao nhất trong nhóm muốn duy trì mô hình truyền thống (56.0%). Các hộ buôn bán nhỏ, hộ hỗn hợp muốn duy trì mô hình hiện đại hơn mô hình truyền thống.

Dường như người dân ở nông thôn, nhất là nông dân vẫn muốn duy trì mô hình gia đình truyền thống hơn người thành thị. Ngược lại, người thành thị hài lòng hơn với mô hình hiện đại. Người có học vấn càng cao càng thích mô hình hiện đại hơn. Gia đình công chức cũng ủng hộ mô hình hiện đại hơn.

Mô hình sống muốn thay đổi

Còn những người không hoàn toàn muốn duy trì mô hình sống hiện tại là ai? Phân tích số liệu điều tra cho thấy: Những người không muốn duy trì mô hình sống hiện tại của mình phân bố khá đồng đều giữa nam và nữ, giữa các độ tuổi khác nhau, song dường như họ tập trung nhiều ở Hà Nội (44.3%) hơn là ở Thái Bình và Hà Tây. Họ thường là những người có học vấn cao (47.7%) và ở trong gia đình hạt nhân (76.7%). Những người muốn thay đổi mô hình sống hiện đang sống theo mô hình truyền thống, hiện đại hay hỗn hợp?

Bảng 3: Mong muốn duy trì mô hình sống hiện tại của các gia đình có mô hình sống khác nhau ($p < 0.01$)

Mong muốn duy trì (%)	Mong muốn	Nửa mong muốn	Không mong muốn	Khó trả lời	Tổng
Mô hình sống hiện tại					
Sống chung và/hoặc ăn chung cùng bố mẹ của người chồng	75.6	15.4	4.9	4.1	100.0
Sống riêng, ăn riêng	71.7	8.7	15.6	4.0	100.0
Hoặc sống chung, hoặc ăn chung cùng bố mẹ của người vợ hoặc cùng bố mẹ của cả hai vợ chồng	85.7	9.5	4.8		100.0

Số liệu bảng 3 cho thấy: Những người đang sống trong mô hình sống hiện đại chiếm tỉ lệ cao nhất trong nhóm người không muốn duy trì mô hình hiện tại (15.6%); những người đang sống trong gia đình kiểu truyền thống

chiếm tỉ lệ cao nhất trong nhóm nửa mong muốn, nửa không mong muốn duy trì mô hình sống hiện tại (15.4%). Vậy họ mong muốn một mô hình sống như thế nào?

Những người không hoàn toàn muốn duy trì mô hình sống hiện tại muốn thay đổi như thế nào? Mô hình sống mong muốn của họ là gì? Trong số những người đang sống theo mô hình hiện đại, một bộ phận nhỏ muốn chuyển sang sống chung với bố mẹ đẻ (bố mẹ chồng hoặc bố mẹ vợ). Những người này thường ở độ tuổi trung niên. Số đông còn lại vẫn muốn được sống riêng nhưng gần bố mẹ hơn. Chính vì vậy, khi nhìn vào bảng 4 chúng ta có thể thấy: mô hình sống riêng vẫn là mô hình được lựa chọn nhiều hơn (50.9%).

Bảng 4: Mô hình sống mong muốn

TT	Mô hình sống mong muốn	SL	%
1	Sống chung và/hoặc ăn chung cùng bố mẹ của người chồng (mô hình truyền thống)	12	21.8
2	Sống riêng, ăn riêng (mô hình hiện đại)	28	50.9
3	Hoặc sống chung, hoặc ăn chung cùng bố mẹ của người vợ hoặc bố mẹ của cả hai vợ chồng (mô hình hỗn hợp)	15	27.3
Tổng		55	100.0

Tại sao những người sống xa bố mẹ thích sống riêng, nhưng gần nhà bố mẹ. Điều này xuất phát từ hai lý do: Thứ nhất, họ có thể nhận được sự trợ giúp của bố mẹ. Thứ hai, họ cũng dễ chăm sóc bố mẹ hơn.

"Nhà chỉ có hai vợ chồng, nhiều khi cũng bí, muốn đi đâu không biết gửi con cho ai... Lúc có con nhỏ có ông bà ở cùng thì tốt. Tốt nhất là mình ở gần nhà ông bà thì hay hơn. Mình vẫn có thể nhờ ông bà mà ít phải va chạm, rồi khi ông bà trái nắng trở trời, mình qua lại chăm sóc cũng tiện hơn". (Nữ, 28 tuổi, Hà Tây).

"Nói chung là cũng muốn đưa bà về ở cùng để trông nom nhà cửa cho mình và có điều kiện phụng dưỡng dễ hơn nhưng ông bà lại thích ở đất của tổ tiên để lại. Nên mình lại phải chăm sóc, ví dụ như ốm đau thì mình hỏi han, có thức ăn ngon thì mình biếu, rồi là mua thuốc bổ các thứ". (T.T.T, nữ, Thái Bình).

Trong khảo sát đại trà, số lượng người trả lời muốn thay đổi mô hình sống khá khiêm tốn chỉ có 55 người (55/ 88 người không chọn phương án "mong muốn duy trì mô hình sống hiện tại"). Tuy nhiên, không phải tất cả những người lựa chọn phương án trả lời "mong muốn duy trì mô hình sống hiện tại" đều hài lòng với mô hình sống hiện tại. Qua phỏng vấn sâu, chúng tôi được biết: Một số cặp vợ chồng trẻ (đặc biệt là những người vợ) hiện đang sống

chung cùng bố mẹ chồng rất muốn ra ở riêng. Họ sống chung vì “tình thế buộc phải thế” (ví dụ: người chồng là con trai duy nhất trong gia đình; cha mẹ già yếu, cần người chăm sóc...).

“Ăn riêng ai chẳng muốn nhưng hoàn cảnh không cho phép thôi. Không có gì quý hơn độc lập tự do. Sống cùng ông bà, nhiều khi chuyện xích mích giữa vợ chồng bé lại thành to, dạy con cái cũng không được như ý muốn...”. (Nữ, 31 tuổi, Hà Nội).

“Sống chung nhiều cái phức tạp lắm. Sống riêng là mong muốn chung của các chị em. Chị em nào chẳng muốn được sống riêng. Ở nhà riêng của mình, chị em có thể “nói to” hơn, có thể nhờ chồng giúp đỡ mà không ngại sự đánh giá của bố mẹ chồng. Chồng cũng có trách nhiệm hơn, chia sẻ công việc gia đình với vợ hơn”. (Nam, 40 tuổi, Hà Nội).

Mô hình sống riêng, ăn riêng không chỉ là mong muốn của thế hệ con cái - những người trẻ mà còn là mong muốn của thế hệ cha mẹ - những người già. Một nghiên cứu của Dương Chí Thiện (2002) đã cho thấy mô hình sống riêng, ăn riêng thường là lựa chọn của những người cao tuổi có nguồn thu nhập cao, ổn định, còn khỏe mạnh, nhất là còn đủ cả hai vợ chồng già (1).

“Cưới được một năm là chúng tôi cho chúng nó ra ở riêng. Có thể chúng nó mới biết lo lắng làm ăn, biết vun vén cho gia đình. Được tự do chúng nó thích hơn mà mình cũng thoải mái: thích ăn lúc nào thì ăn, thích đi chơi đâu thì đi... Chúng tôi có lương hưu chẳng đứa nào phải nuôi, chúng có biểu đồng quà tấm bánh thì nhận... Tôi còn khoẻ, ông ấy ốm thì tôi chăm, tôi ốm thì ông ấy chăm. Chẳng gì các cụ cũng nói “Con chăm cha không bằng bà chăm ông” mà”. (Nữ, 55 tuổi, Hà Nội).

Tóm lại, dù đang sống chung hoặc không sống chung với bố mẹ người chồng, phần lớn người dân vùng đồng bằng sông Hồng đều hài lòng với mô hình sống đó và ít có mong muốn thay đổi. Tuy nhiên, có một nhu cầu thực tế đang tồn tại. Đó là nhu cầu sống riêng của nhiều gia đình trẻ, dù họ ít thừa nhận công khai. Mặt khác, đó cũng là sự lựa chọn của một bộ phận người già có sức khỏe và khả năng độc lập về kinh tế với con cái. Bên cạnh đó, sự đồng tình của người thành thị, của nhóm người có học vấn cao, của hộ phi nông nghiệp đối với mô hình sống hiện đại càng chứng tỏ rằng: Sống riêng là một xu thế tất yếu của xã hội hiện đại. Mô hình sống phù hợp nhất và được mong muốn nhất của người dân vùng đồng bằng sông Hồng hiện nay là ở gần bố mẹ người chồng nhưng sống riêng, ăn riêng.

Tài liệu tham khảo

1. Dương Chí Thiện (2002), “Tác động của những yếu tố kinh tế - xã hội và văn hoá tới sự lựa chọn mô hình sống trong gia đình đối với người cao tuổi hiện nay”, trong cuốn Gia đình trong tấm gương xã hội học do Mai Quỳnh Nam làm chủ biên.